

Knjige in ljudje

Knjige in knjigoljubi (127)

Mohor in Korotan

MIHA NAGLIČ

"Pred sto, še pred osemdesetimi leti je bil Korotan (Karantanija), Koroška, resnično pravi sosed naše Gorenjske. Tako blizu je bil, kakor bi pregraje Karavank sploh ne bilo. Vsi starejši so Celovec veliko bolje poznali in mnogo bolj zahajali tja kot v Ljubljano. Kadar so šli na Gornje Štajersko, so rekli, da gredo 'v fremd', na tuje. V Korotan so hodili kot k istorodnemu sosedu. Tri dobre ceste: čez Jezersko, Ljubelj in Koren so bile zveze s sosedi s tovorom in vozom. Za peš potnike so se vrstile mnoge steze čez karavanske prelaze. V visoki Gorenjski prav čez Zelenico, druga čez Vrtačo, tretja čez Medendol z Jesenic in Javornika, iz Rut (Gozda) čez Srednji vrh in še druge. S svojimi sosedi onstran Karavank so Gorenjci kupčevali, a tudi svoje sinove pošiljali tja na meno, da so prihajali k nam korotanski dečki, naši pa k njim, druge so dajali od nas v uk raznih rokodelstev ..." Ste že slišali za "meno" dečkov med Gorenjci in Korošci? Prakticirali so jo zato, da bi se prvi naučili jezika drugih in obratno. "Na Koroškem - v Korotanu - so bili že naseljeni mnogi nemški kmetje. S takimi trdimi Nemci so se dogovorili gorenjski kmetje takole. Začni-

mo z *meno* dečkov. Posestnik z Gorenjske pošlje svojega sina k nemškemu kmetu v Korotan, nemški kmet pa svojega fanta na Gorenjsko k slovenskemu kmetu. Tako bi menjala za sinove: Gorenjec bi se naučil v Korotanu nemščine, nemški Korotanec pa slovenščine. Pomniti moramo, da so bili Nemci tedaj v Korotanu le redko naseljeni in da so morali s sosedi občevati po 'slovenje'. Tako se je res začela mena. Še za svojih otroških let se spominjam nemškega dečka na bogati kmetiji. Poredneži so ga dražili: Holadri, holadro - Nemci pojo."

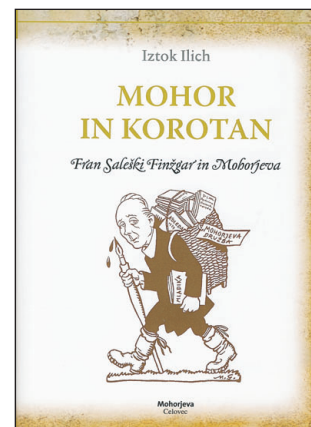
Gornje besede so iz Finžgarjevega spisa *Pojdimo v Korotan*. Objavil ga je šele leta 1953, piše pa o razmerah "pred sto leti", se pravi okrog 1850 in pred tem. Navajamo ga zato, ker je v njem mnogo zanimivega. Finžgar imenuje Koroško Korotan; pravi, da je to gorenjska priredba starega imena Karantanija. Predvsem pa je iz tega odlomka razvidno, kako tesne so bile nekoč vezi med "visoko" Gorenjsko in Koroško. (Upati je in v nekaterih rečeh se že kaže, da se zdaj in v prihodnje spet okrepijo, eden od kazalcev je tudi čezmejni projekt Sosed-Nachbar, medijski most, ki sta ga vzpostavila Gorenjski glas in Radio 2.) Finžgarjeve besede nava-

jamo po knjigi *Mohor in Korotan*, ki jo je pred kratkim izdala celovška Mohorjeva. Njen podnaslov je *Fran Saleški Finžgar in Mohorjeva*, izdana pa je ob 160-letnici Mohorjeve družbe (najstarejše slovenske založbe) in 140. obletnici Finžgarjevega rojstva. Avtor knjige je urednik, novinar in publicist **Iztok Ilich**, uredil jo je Adrian Kert. Lepo je, da so se celovški mohorjani spomnili na nekdanjega urednika in avtorja Mohorjeve, ki se je rodil 9. februarja 1871 v Doslovčah. Prihodnje leto pa bo že pol stoletja od pisateljeve smrti, umrl je 2. junija 1962 v Ljubljani. Torej bo še ena priložnost, da obudimo spomin na njegovo življenje in delo.

"Ob res napornem uredniškem delu sem prišel do prepričanja: Vsak list je urednik sam, je njegova duša, srce, skrb in delo, čeprav bi niti vrstice ne napisal sam. Spoznal sem pa tudi, da tako delo ne more segati v neskončnost. Kdor ureja več let, se utruji in duševno izčrpa. Pri revijah velikih narodov je zadeva toliko drugačna, da ima glavni urednik vse polno strokovnih sorednikov. Tak direktor vzdrži lahko dalje časa. Urednik majhnega naroda je pa sam za vse: beri in čisti rokopise, opravi vse korekture, nabiraj sotrudnikov, nasvetuj jim

Iztok Ilich, *Mohor in Korotan, Mohorjeva, Celovec, 2011, 192 strani, 27 evrov, www.mohorjeva.at*

ideje za strokovne spise, letaj in tekaj po mestu, nosi na pošto, v tiskarno, odgovarjaj in zagovarjaj list v pismih itd. Majhen narod je namreč kajža - kajža je pa rajža, tako je zmeraj trdil moj oče, ki je bil sam kajžar." Tako je svoje urednikovanje označil Finžgar. V knjigi, iz katerega so vsi navedki, pa je še veliko zanimivega branja in zgovornih slik. Na začetku je Ilichov uvod: "Mohorjeva, Finžgarjeva tlaka - in ljubezen". Sledijo poglavja z naslovi Korotan, Mohor, Iz korespondence, Sodobniki o Finžgarju in Mohorjevi, na koncu so navedeni pomembnejši viri ... Branje knjige *Mohor in Korotan* bi lahko spodbudilo vsaj dvoje. Najprej nekakšno vrnitev k Finžgarju - letošnjo 140. obletnico njegovega rojstva in polstoto obletnico njegove smrti v novem letu 2012 bi lahko počastili tudi tako, da znova ali prvič preberemo katero od njegovih številnih del (njegovo Zbrano delo je izšlo v 15 knjigah). Finžgarjevo pisanje o nekdanjih teshnih vezeh med Gorenjsko in Koroško pa naj spodbudi k dejavnemu razmišljanju, kako danes v novih razmerah na nove načine obuditi "meno" med sosednjima deželama?

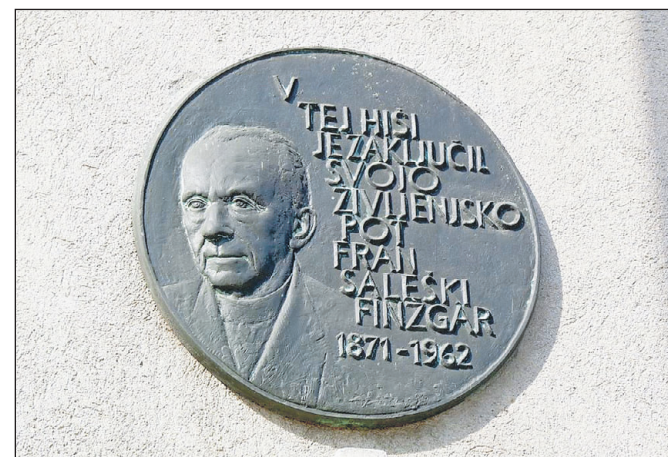
Naslovnica knjige, oblikovala Ksenija Konvalinka

Finžgar kot kmet na karikaturi Hinka Smrekarja

Finžgarjeva hiša v Finžgarjevi ulici v Ljubljani, zgrajena po Plečnikovem načrtu / Foto: Miran Hladnik

Spominska plošča na Finžgarjevi hiši v Ljubljani

Slovinci v zamejstvu (275)

Posojilnica tudi prostor kulture

JOŽE KOŠNJEK

med sosedi

Posojilnica Banka Podjuna/Jauntal s sedežem v Dobrli vasi/Eberndorf in podružnicami v Velikovcu/Voelkermakt, v Škocjanu/St. Kanzian in v Sinči vasi/Kuehnsdorf odpre vsako leto svoja vrata kulturnim ustvarjalcem iz Koroške in tudi iz Slovenije. Najpogosteje jeseni in pozimi. Posojilnica je tudi "fizično" povezana s kulturo, saj v delu hiše sredi vasi posluje Posojilnica, v drugem delu pa je kulturni dom in prostori tamkajšnjega Slovenskega prosvetnega društva Srce. Dobrli vas je dobila letos dvojezični krajevni napis, predvsem zaradi dobljene pravde domačina odvetnika Rudija Vouka na ustavnem sodišču, vendar slovenščina na območju cele občine ni priznana kot uradni jezik. Sodelavec Posojilnice Peter Grillitz, ki je tudi sam glasbenik in pevec in je

Rezbar Peter Guček (na levi) in predstavnik Posojilnice Peter Grillitz

član znane slovenske glasbene skupine Rosa, je povedal, da je delovanje slovenskih kulturnih in športnih društev na Koroškem v veliki meri odvisno prav od pomoči slovenskih posojilnic in bank. Letošnji "umetniški" gost Posojilnice v Dobrli vasi je rezbar Peter Guček iz Križev

pri Trziču. Med ogledom njegove razstave mi je pripovedoval, da se je med 40-letnim delom v Iskri v Kranju kot orodjar in strojni tehnik ukvarjal s kovino, po upokojitvi leta 2006 pa ga je zamikal les, za katerega se je zanimal že v šoli, kjer so opazili njegov umetniški talent. Co

Drevi bosta Narodni svet koroških Slovencev in Krščanska kulturna zveza v Mohorjevi hiši v Celovcu podelili letošnjo Einspielerjevo nagrado nekdanjemu predsedniku Koroške kmetijske zbornice Walfriedu Wutscherju, doma iz Labotske doline/Lavantal. Wutscher je kot človek in kot predsednik zbornice kazal odprt in iskren odnos do koroških Slovencev in se zavzemal za sodelovanje med Koroško in Slovenijo. Na podelitvi bo govoril predsednik Narodnega sveta dr. Valentin Inzko.

je po upokojitvi slišal za rezbarski krožek v Trzinu, ga je zamikalo tja. Po treh tednih je spoznal, da se je odločil prav, in postal član rezbarske sekcije Turističnega društva Kanja Trzin. Postal je mojster globokih reliefov, njegovi najljubši motivi pa so narava in živali. Najraje oblikuje iz lipovega, hruškovega, jelševega in orehovega lesa, izziv pa so mu tudi nenavadno raščeni štorovi in koreni-

ne. Razstava v Dobrli vasi je prva samostojna zunaj Slovenije, doma pa je imel že štiri samostojne predstavitve. Za prihodnje leto načrtuje dve novi. Prva bo januarja v Domu Petra Uzarja v Trziču, druga, ki bo celovit pregled njegovega dela, pa bo oktobra v atriju tržiške občinske hiše. Zelo rad, če bo le priložnost, pa bi znova razstavljal med Slovenci v zamejstvu.

